

CÂTEVA MONETE DE LA NICOLAE REDWITZ DESCOPERITE ÎN BANATUL SÂRBESC

Raoul M. Septilici*

Rezumat: Dintr-o colecție privată bănățeană provin opt monete de la Nicolae Redwitz dintre care șapte sunt descoperite întâmplător în Banatul Sârbesc dintr-o zonă cuprinsă între Vatin și Jamul Mic (Mali Žam). Aceste șapte piese provin dintr-un lot mult mai mare de monete medievale mărunte din argint, găsite în aceeași zonă, circa 350 monete, din epoca angevină și până în secolul al XVIII-lea. Ele erau toate descoperiri întâmplătoare și izolate găsite, într-o perioadă de mai mulți ani. Foarte probabil că era vorba doar de o parte din piese, lotul examinat fiind o selecție de piese medievale mărunte, foarte probabil și acesta reselectat. Cele mai multe monete erau maghiare, dar erau și piese emise pentru teritoriile austriece, din Bavaria, Polonia, și aceste monete de la Nicolae Redwitz. Cele mai multe piese erau din secolele al XV-lea și al XVI-lea. Am remarcat numărul mare de quartingi de la Sigismund de Luxemburg, dar și lipsa totală a pieselor de Slavonia, a monetelor sârbești, precum și cele emise de Matei Corvinul. Presupunem că a existat o selecție a acestor monete care ulterior au fost îndepărtate din lot (fără ca acest fapt să fie o certitudine). Oricum piesele de la Redwitz erau singurele ale Țării Românești din lotul vizionat.

Cea de a opta piesă nu are loc de descoperire. Probabil că această monetă provine din România (Banat, eventual Oltenia sau chiar Crișana), fără a exclude totuși Serbia sau Ungaria.

Acest tip monetar este relativ rar (totuși mult mai frecvent decât se credea acum cîteva zeci de ani). Chiar emitentul lor nu e sigur – banul Severinului Nicolae Redwitz sau domnul Țării Românești Dan al II-lea. Noi înclinăm spre primul, însă considerăm că este foarte greu de lămurit exact această problemă.

Abstract: Eight Nicholas Redwitz coins come from a Banat private collection, seven of which were accidentally discovered in the Serbian Banat within an area between Vatin and Jamul Mic (Mali Žam). These seven items come from a much larger batch of small silver medieval coins, found in the same area, about 350 coins from the Angevin period up to the eighteenth century. They were all random and isolated findings discovered through a longer period of time. Most likely this was only a part of the items, as the group examined was a selection of small medieval pieces, very likely already selected. Most coins were Hungarian, but there were also coins issued for the Austrian territories of Bavaria and Poland, and these Nicholas Redwitz coins. Most of the pieces were from the 15th and 16th centuries. We noticed the large number of quarting from Sigismund of Luxembourg, but also the total lack of pieces from Slavonia, and also Serbia, as well as those issued by Matthias Corvinus. We suppose there was a selection of these coins, subsequently removed from the batch (although we have to mention it is uncertain). However, the Redwitz pieces were the only ones in the studied collection that came from Wallachia.

For the eighth piece the place of discovery os unknown. Probably this piece comes from Romania (Banat, possibly Oltenia or even Crișana), without excluding Serbia or Hungary, however.

This type of currency is relatively rare (yet much more common than it was believed a few decades ago). There is no certainty as their issuer is concerned - it could have been Nicholas Redwitz, the ban of Severin or Dan II, the ruler of Wallachia. We incline towards the former, but we find it very difficult to clarify this issue.

Cuvinte-cheie: Vatin, Jamu Mic, Nicolae Redwitz, Dan al II.

Key-words: Vatin, Jamu Mic, Nicolae Redwitz, Dan II.

Dintr-o colecție privată bănățeană provin opt monete de la Nicolae Redwitz (ban al Severinului între 1429-1435?) dintre care șapte sunt descoperite întâmplător în Banatul Sârbesc (piesele nr. 1-7) dintr-o zonă cuprinsă între Vatin și Jamul Mic (Mali Žam)¹. Aceste șapte piese

*Doctor, Muzeul Național al Banatului, Timișoara, e-mail: raoulm7@yahoo.com.

provin dintr-un lot mult mai mare de monete medievale mărunte din argint, găsite în aceiași zonă, circa 350 monete din epoca angevină (puține la număr) și până în secolul al XVIII-lea (și acestea puține la număr). Ele erau toate descoperiri întâmplătoare și izolate găsite, se pare, într-o perioadă de mai mulți ani (fără să știm exact numărul acesta). Foarte probabil că era vorba doar de o parte din piese, lotul examinat fiind o selecție de piese medievale mărunte, foarte probabil și acesta reselectat. Cele mai multe monete erau maghiare, dar au existat și piese emise pentru teritoriile austriece, din Bavaria, Polonia, și aceste monete de la Redwitz. Majoritatea pieselor erau din secolele al XV-lea și al XVI-lea. Am remarcat numărul mare de quartigni de la Sigismund de Luxemburg (1387-1487)² – cel puțin 114 bucăți³. De asemenea, am putut constata lipsa totală a pieselor de Slavonia, a monetelor sârbeși, precum și a celor emise de Matei Corvin (cu toate că existau câteva de la Iancu de Hunedoara – mult mai rare decât cele ale fiului său). Putem presupune că a existat o selecție a acestor monete care ulterior au fost îndepărtate din lot (fără ca acest fapt să fie o certitudine). Oricum piesele de la Redwitz erau singurele ale Țării Românești din lotul vizionat.

Cea de a opta piesă nu are loc de descoperire, dar din informațiile ce le deținem ea a intrat în aceiași colecție undeva pe la mijlocul anilor 90 ai secolului trecut. Considerăm că e foarte probabil ca această piesă să provină din România (Banat, eventual Oltenia sau chiar Crișana), fără a exclude totuși Serbia sau Ungaria⁴. Având în vedere relativă raritate a acestui tip monetar (totuși mult mai frecvent decât se credea acum câteva zeci de ani⁵), cât și tipul aparte a acestor monete am considerat necesară publicarea lor.

În general astfel de piese sunt din argint cu titlu redus și se descriu astfel:

Av. Personaj (emitentul) în picioare, din față, purtând coroana. În mâna dreaptă ține sceptrul, în stânga globul cruciger. Lateral diferite sigle, c.p.e.

Rv. Scut încărcat cu o cruce cu brațele ancore, timbrat de o coroană. Lateral sigle, c.p.e.⁶.

Dăm mai jos catalogul pieselor specificând doar detaliile, descrierea fiind deja făcută.

1. Av. Sigurele n – B (sau R?), fără c.p.e.

Rv. Nu se disting siglele (cea din dr.⁷ nu a intrat în câmpul monetar, rv. fiind puțin deplasat, cea din st. se poate doar intui prezența ei).

Axa 10, 0,26 g, 11,28-11,62 mm, mediu circulată, bine conservată, posibil de tip Buzdugan *et al.*, 1977, p. 30, nr. 249.

2. Av. Nu se disting siglele, fără c.p.e.

Rv. Nu se disting siglele, fără c.p.e

Axa 3, 0,27 g, 11,3-12,1 mm, mult circulată, bine conservată.

3. Av. Sigurele b (?) – n (?).

Rv. Nu se disting siglele (rv. fiind mult deplasat în jos).

Axa 2, 0,26 g, 12-12,2 mm, mediu circulată, bine conservată.

¹ Ambele localități sunt în imediata apropiere a graniței cu România, la est și vest de punctul de trecere a frontierei de la Moravița, la nord de orașul Vršac (Vârșet). În fapt ele provin din aceiași colecție și au același descoperitor cu a altor trei piese publicate de noi. Vezi în acest sens Şeptilici, 2017.

² De tip Réthy, 1907, nr. 129; Pohl, 1972, nr. 101; Huszár, 1979, nr. 586.

³ După știința noastră, majoritatea covârșitoare au intrat într-o colecție privată arădeană (113 exemplare). De fapt acest lot s-a dispersat, ajungând în mai multe colecții (din România – Arad, Timișoara, Ungaria, Franța, Australia). Posibil și prin alte părți.

⁴ Teritoriile unde astfel de piese se găsesc mult mai frecvent.

⁵ Vezi Buzdugan *et al.*, 1977, p. 420. Însă dacă urmărim site-urile de specialitate vom constata că apar destul de multe piese de vânzare de acest fel. Mai mult, printre colecționarii din Banat, în anii 90 ai secolului trecut se vorbea despre un mare tezaur monetar descoperit în Ungaria și care ar fi conținut mii de piese de acest fel (informație dr. Marius Muntean din Timișoara).

⁶ Vezi Buzdugan *et al.*, 1977, pp. 29-31.

⁷ În toate descrierile termenii de dr. și st. sunt dați din punct de vedere heraldic și nu din punctul de vedere al privitorului.

4. Av. Nu se disting siglele (cea din dr. ar ieși din câmpul monetar).

Rv. V (?) – ?, în st. posibil urme de legendă, fără c.p.e.

Axa 10, 0,22 g, 11,8-12 mm, mediu circulată, bine conservată.

5. Av. R sau n – a doua siglă nu se distinge, fără c.p.e.

Rv. P – ? (monetă deplasată, sigla din st. nu e imprimată în câmpul monetar), urme de c.p.e. (?).

Axa 9, 0,25 g, 11,8-12,1 mm, mediu circulată, bine conservată.

6. Av. Nu se disting siglele, fără c.p.e.?

Rv. Nu se disting siglele (cea din dr. și coroana ies din câmpul monetar, rv. fiind deplasat), fără c.p.e.?

Axa 12, 0,21 g, 10,9-11,6 mm, mediu circulată, mediocru conservată.

7. Av. Foarte deplasat, se vede doar brațul drept și o parte a corpului (partea dr., mai ales partea inferioară) și o parte a c.p.e.

Rv. Nu se disting siglele, fără c.p.e.

Axa 12, 0,23g, 11,12-12,5 mm, mediu circulată, bine conservată.

8. Av. Nu se disting siglele, fără a c.p.e.

Rv. Nu se disting siglele.

Axa 2, 0,2g, 11,3-12,8mm, mediu circulată, bine conservată.

Pieselete de față îmbogățesc repertoriul monetar al lui Nicolae Redwitz. La o privire mai atentă se poate observa baterea neglijentă a acestor monete (lucru general valabil la monetele lui Redwitz). Chiar faptul că ele par mediu circulate, unele chiar mai mult circulate se poate pune pe seama rulajului mare, dar părerea noastră este că e foarte posibil să avem și matrițe uzate, fapt ce face să pară că monetele sunt mai uzate decât sunt în realitate.

ACESTE monete sunt emise în monetaria din Severin, aria lor de răspândire fiind mai ales sud-vestul României și chiar într-un număr mai mare în estul Serbiei și Ungariei. Sunt prea puține piese găsite în afara acestei arii⁸. Chiar emitentul acestui tip monetar nu este sigur, unii cercetători înclinând spre domnul muntean Dan al II-lea (1420-1431 cu multe încruperi)⁹. Fără a dori încă să lămurim această problemă, considerăm că aceste piese sunt totuși emisiuni ale banului de Severin Nicolae Redwitz. Într-un articol viitor, unde vom analiza mai multe piese de la acest emitent, vom argumenta această opinie. Totuși suntem de părere că un răspuns sigur la această problemă este foarte greu de dat (mai ales în lipsa unor documente arhivistice din perioadă, care să consemneze această fapt)¹⁰.

BIBLIOGRAFIE

Buzdugan, G., Luchian, O., Orescu, C. C. 1977. *Monede și bancnote românești*. București: Sport-Turism.

Huszár, L. 1979. *Münzkatalog Ungarn*. Battenberg, München.

Pîrvulescu, D. 2016. *Monedele Țării Românești în timpul domniei lui Radu I*. București: Muzeul Municipiului București.

Pohl, A. 1972. *Évszámnelküli magyar denárok és obulusok*. Budapest.

Réthy, L. 1907. *Corpus Nummorum Hungariae. Magyar egyetemes éremtár*. II, Budapest.

⁸ Interesant în acest sens este că în colecția Severeancu, ce numără peste 3000 monete din Țara Românească (vezi Pîrvulescu, 2016, p. 14), nu se găsește nici o monetă de acest tip (informație Dan Pîrvulescu, Muzeul Municipiului București). Este relevant acest fapt înținând cont că George Severeancu și-a procurat pielele numismatice mai ales din Dobrogea și Muntenia.

⁹ Vezi Velter, 1980.

¹⁰ Primele șapte monete au făcut subiectul comunicării proprii: *Cîteva piese de la Nicolae Redwitz descoperite în Banatul Sârbesc*, A VIII-a Conferință Națională Oltenia. Interferențe culturale, Muzeul Olteniei, Craiova, 9-11 mai 2019.

Şeptilici, R. M. 2017. Trei interesante monete angevine descoperite în Banatul sărbesc. *Oltenia. Studii și comunicări. Arheologie-Istorie* XXIV, pp. 183-187.

Velter, A.-M. 1980. Câteva probleme de numismatică românească – monedele atribuite lui Nicolae Redwitz. *Cercetări Numismatice* 3, pp. 93-115.

Abrevieri

Av. (sau av.) – avers

c.e. – cerc exterior

c.i. – cerc interior

c.p.e. – cerc perlat exterior

c.p.e. – cerc perlat interior

dr. – dreapta

Rv. (sau rv.) – revers

st. – stânga

